

NARODNO POZORIŠTE
NÉPSZINHÁZ SUBOTICA

NAŠA POZORNICA
A MI SZINPADUNK

INSCENACIJA KNJIČNA OPERE „DUŽIJANCA“

Scenograf **IVANA PRČIČA** arenic k.g.

učitelja

TAVANKUT

PRIGODNI BROJ - Predstava „DUŽIJANCA“ 29. IV. 1953.

PRAIZVEDBA

Dužijanca

Narodna opera iz bunjevačkog života u dva čina s meduigrom

Riječi i muzika: **Dr. Josip Andrić**

Dirigent: **Milan Asić** Koreograf: **R. Milošević** Redatelj: **Vojmil Rabadan k. g.**

L I C A :

Ruža, bandašica	Marika Pec	Stanarica	} njihove žene	Analiza Mezei
Blaško, bandaš	Drag. Margetić	Reduša		Vera Kovač
Domaćin	Rudolf Nemet	Ranka		Ang. Klinovski
Čiča } njegovi sinovi	Petar Kopunović	Čoban		{ Bela Tikvicki
Bačo }	Ant. Crnjaković			{ Ivo Vargović

Risari i risaruše

Događa se na bunjevačkom salašu u risu. Prvi čin u rano jutro na početku risa, drugi čin poslije podne na završetku rada, a meduigra između prvog i drugog čina.

Zborovođa: **Janoš Buzaš**

Scenograf: **Vladimir Marenčić k. g.**

Kostimi: **Stana Ceraj-Cerić**

Pomoćni redatelj: **Bruno Vujković**

Plesove izvode **R. Milošević i baletni zbor**

PREMIJERA

Gostovanje **Aleksandra Marinkovića**, prvaka **Beogradske opere**

CAVALLERIA RUSTICANA

(Seoska čast - Parasztbecsület)

Opera u jednom činu

Riječi po istoimenoj drami G. Verge, napisali G. Targioni-Tozzetti i G. Menasci

Muzika: **Pietro Mascagni**

Dirigent: **Milan Asić**

Redatelj i scenograf: **Vojmil Rabadan k. g.**

L I C A :

Santuzza, mlada seljanka	Ana Ivanišević
Turiddu, mlad seljak	A. Marinković k.g.
Lucia, njegova majka	Analiza Mezei
Alfio, kočijaš	{ Ivo Vargović
Lola, njegova žena	{ Bela Tikvicki
	Vanja Matulić

Seljaci i seljanke

Događa se u nekom selu u Siciliji, jednog uskrasnog jutra krajem prošloga stoljeća.

Zborovođa: **Janoš Buzaš**

Kostimi: **Stana Ceraj-Cerić**

U izvođenju učestvuje pjevački zbor KUD „Bratstvo i jedinstvo“

Šaptač: Gizi Balaž — Šef pozornice: Josip Balaž — Teh. šef: Ivan Fomin — Rekviziter: Jelena Bačić

— Krojači: Josip Siveri i Margit Kabai — Slikari: Endre Farago i Pal Petrik — Stolar: Franjo Kolar —

Vlasuljar: Franjo Kovač — Električar: Josip Bartuš

DR. JOSIP ANDRIĆ

KOMPOZITOR PRVE BUNJEVAČKE OPERE

Dr. Josip Andrić, čija opera „Dužijanca“ kao prva bunjevačka opera doživljuje evo premijeru u Operi Narodnog pozorišta u Subotici, poseže u svom muzičkom stvaranju više nego ijedan drugi od kompozitora Jugoslavije u tematiku naše ravne Bačke. Od njegovih preko 450 kompozicija, više nego 100 njih obrađuje i uzveličava Bačku (Bačka simfonijeta, Bačka suita, Bačka sonatina, Bunjevačka elegija, Šokačka elegija, Bukinska suita, Subotičke impresije, Po Bačkoj i Fruškoj Gori itd.). Svim je dakle razumljivo, da smo od autora tolikih muzičkih djela, kojima je sadržaj Bačka, dobili evo i prvu bunjevačku operu.

Dr. Josip Andrić rodio se 14. marta 1894. godine u selu Bukinu kod Bačke Palanke. Kad mu je još kao dječaku umrla majka, otac mu se preselio u selo Moravić u Srijemu, te je tu odrastao. Gimnaziju je polazio u Slav. Požegi, gde je započelo i njegovo prvo muzičko stvaranje. Univerzitetске nauke svršio je u Zagrebu i Pragu, gdje se svom ljubavlju dao na proučavanje glazbe. U to doba počeo je pisati muzičke studije i eseje, osobito s područja slavenske glazbe. Neke su izašle i u posebnim knjigama (Ruska opera, Slovačka glazba, Kako ćemo razumjeti glazbu). Njegova knjiga „Slovačka glazba“ prva je potpuna historija slovačke muzike uopće. Između dva svjetska rata bavio se muzičkom kritikom i komponiranjem manjih djela. Prvo njegovo simfonijsko djelo bila je Bačka simfonija iz godine 1939-41, a simfonijeta „Mala seoska simfonija“ potječe iz prvih godina iza oslobođenja. Od tog doba razvilo se i naj-

opsežnije njegovo muzičko stvaranje, koje nam je donijelo i prvu bunjevačku operu.

Andrić komponira pretežno u manjim oblicima: preko 120 popjevaka na riječi hrvatskih, srpskih, čeških, slovačkih, lužičkosrpskih, ruskih i drugih pje-

snika i na riječi narodne poezije te mnogo manjih instrumentalnih kompozicija, među kojima se osobito ističe pedesetak njegovih kola u stilu narodnoga kola (Plavanjsko kolo, Bukinsko kolo, Moravičko kolo, Rankino kolo, Jasnino kolo, Vesnino kolo itd.). Od klavirskih kompozicija posebno se ističu „Subotičke impresije“, „Sonata rustica“ „Bačka sonatina“, a od violinskih „Lirska suita“, „Bačko proljeće“, „Dva srca na Tatrama“ itd. Od zbornih (horskih) značajan je

Sadržaj opere „DUŽIJANCA“

Kad je žito dožeto, onda Bunjevci slave dožejanicu, kako bi se to reklo književnim jezikom. Ali tu svoju proslavu žetve zovu Bunjevci obično dožejanca, ili još običnije dužijanca. Prema toj riječi dobila je i Andrićeva prva bunjevačka opera „Dužijanca“ svoje ime.

Sadržaj opere „Dužijanca“ osniva se na bunjevačkom žetvenom narodnom običaju. Risari i risaruše, koji će sutra „ići u ris“ (u žetvu), sastaju se uoči dana kod domaćina „na divan“. Tu se bira prednjak žetve, kojega Bunjevci zovu bandaš, a njegova rukovetačica se zove bandašica. Obično se biraju oni, koji će se iza žetve na jesen vjenčati. Tako se i u operi „Dužijanca“ događa: „slučajno“ su sinoć na divanu izabrani baš momak i djevojka, Blaško i Ruža, koji se vole. Samo ujutro, kad je žetva trebala da započne, dogodilo se to, da Blaško nije došao. I tu je počeo zaplet radnje u „Dužijanci“. Ruža odbija Čobana, koji joj se pola u šali pola u zbilji nudi, da njega mjesto Blaška uzme za bandaša. Kad je sve za žetvu bilo gotovo — uža ispletana, risari počašćeni, domaćin ne će više, da čekaju Blaška, već uzme kosu, pa će on početi ko-

siti i kome iza prvog otkosa preda kosu, taj će biti bandaš. Svi su zaprepašteni, a najviše Ruža, jer bandaš smije nju doći prositi, a ona nikog drugog ne će, nego samo Blaška. U zadnji tren javi se Blaško pjesmom izdaleka. — Zašto je Blaško zakasnio, saznajemo u drugom činu, kad se risari vraćaju iz risa, to jest kad je žetva dožeta. Ruža se uvjerava, da joj je Blaško ostao vjeran. Njihova sreća je potpuna, kad im na kraju — usred dužijance, koja se pjesmom i plesom slavi odmah iza dožete žetve — risari predaju žitni vijenac kao simbol sretno dovršene žetve, da ga čuvaju. To, što se baš njima predaje žitni vijenac (a ne domaćinu, kako je to u narodnom običaju), označuje slikovito, kako iza dovršene žetve i njihova ljubav biva okrunjena srećom.

U radnji opere „Dužijanca“ nije narodni običaj prenesen na pozornicu točno onako, kako postoji u narodu, nego je samo temelj, na kojem je kompozitor stvorio umjetničko djelo, da bude uzveličan svršetak rada marljivih seljačkih ruku na žitorodnim ravnicama Bačke. A sve je to zaogruto melodijama i muzikom, da radost nad tim radom bude što veća!

(nastavak sa 3. i 4. strane)

ciklus „Četiri bunjevačka zborā“, pa kantata „Šokački svatovi“. Među orkestralnim njegovim kompozicijama ima nekoliko suita, uvertira, Bačka serenada, više simfonijskih plesova, simfonijeta itd. Posebnu ljubav posvećuje Andrić tamburaškoj glazbi, koju nastoji razviti na umjetničku visinu. Njegove izvorne kompozicije za tamburaški orkestar (simfonijeta, suite, rapsodije, uvertire, koncertni plesovi, kantate itd.) znače vrhunac u dosadašnjem razvoju te grane naše muzike, kojoj se posvećuje premalo pažnje. Bačka, kao jedan od najvažnijih centara tamburaške glazbe, ima u Andriću prvoborca za umjetničku afirmaciju tog našeg narodnog instrumen-

ta, koji je on u mnogim svojim kompozicijama upotrebio i u simfonijskom orkestru (Plitvička suita, uvertira „Sadržica i šubara“, „Elegijski ples“ itd.).

Andrićevo muzičko stvaranje oslanja se uglavnom na duh našeg muzičkog folklora. Baveći se proučavanjem muzičkog folklora sabrao je i zapisao blizu 2000 narodnih melodija po raznim krajevima, a najviše po Bačkoj. Za Jugoslovensku Akademiju znanosti i umjetnosti dovršava zbirku narodnih popjevaka bačkih Šokaca. I njegova opera „Dužijanca“ građena je u stilu, koji vuče korijenje iz bačkog muzičkog folklora, pa će, nema sumnje, naići na odjek i u najširim slojevima naše publike.

Milan Asić, dirigira praizvedbu opere „Dužijanca“ i premijeru „Cavalleria rusticana“

Sva je glazba opere „Dužijanca“ izrasla iz dva osnovna motiva: iz motiva bunjevačkog momačkog kola i motiva pjesme o žetvi („Ej, što je lipo, žito kad kose mladi risari“, duet Blaška i Ruže, u 2. činu). Svi ostali motivi, koji se pojavljuju u pojedinim dijelovima opere, a ima ih ukupno 25, mogu se svesti na ta dva osnovna motiva, iz kojih su svi redom izrasli poprimivši u pojedinoj svojoj muzičkoj funkciji vlastitu fizionomiju.

Prvi od ta dva osnovna motiva, motiv momačkog kola, daje temeljnu notu, temeljni ugođaj cijeloj operi, koja njim u uvertiri počinje i njim u završnoj baletnoj sceni svršava. Plesni karakter tog motiva obilježava radost i vedrinu, kojom je cijela opera prožeta. Taj najtipičniji bunjevački narodni motiv označuje najjasnije, da je srž svega zbivanja, i scenskog i mu-

zičkog, u ovoj operi bunjevački život, glorificiran u okviru glavnog bačkog godišnjeg rada, žetve. Kad odmah na početku prvog čina mlade risaruše zapjevaju „Jarko sunce odskočilo, a naši momci uranili“, osjećamo tu melodijski i ritmički oslon na motiv momačkog kola. Glazba i pjevanje na taj motiv prati mlade risaruše i risare kroz cijeli prvi čin, sve dok se iza pletenja uža ne zaigra kolo. I kad se u drugom činu risari radosni vraćaju iz žetve, pjevaju na motiv, koji je opet nikao iz motiva momačkoga kola. Konačno u samoj dužijanci, to jest u završnoj baletnoj sceni, dolazi motiv momačkog kola do punog maha izdižući glazbu tog dijela opere do najsvečanijeg uzveličanja radosti nad svršenom žetvom. Tu taj najbunjevačkiji motiv dolazi do svoje apoteoze, a tim i do apoteoze glavne ideje cijele opere: uzveličanja sretno svršenog žetvenog rada i uspjeha.

Drugi glavni motiv „Dužijance“, motiv pjesme o žetvi, postaje i motiv ljubavi bandaša i bandašice, koji su predvodnici žetve i središte risarskog rada i slavlja. S pjesmom na taj motiv dolazi na kraju prvog čina Blaško („Ej, došlo je lito, ajdemo kositi, divojko“), pjesmu na taj motiv pjevaju u duetu Blaško i Ruža u drugom činu, a iz tog se motiva razvio i motiv ljubavi Blaška i Ruže u prvom činu („Rano jutro svanulo“), u međugri („Pravna ljubav prirode sveti je dar“) i u drugom činu („Ne će on učiniti nikada to“).

Posebno mjesto u glazbi „Dužijance“ zauzima arija Ranke u drugom činu. Ta je arija uza svu svoju lirsku notu najdramatskija u cijeloj operi, a uz to je u njoj dan slavo spjev žitodrodne Bačke. U najbližoj muzičkoj vezi s motivom Bačke iz te arije stoji motiv Subotice, koji se javlja, kad Blaško pjeva o Ranki „I to je eto ta

moja varošanka". Radnja opere se događa na salašu u okolici Subotice, pa je i Subotica tu dobila svoj poseban svečani motiv u glazbi „Dužijance“, motiv, koji je manifestativno istaknut osobito u orkestru.

Takva je muzika „Dužijance“ s obzirom na motivičku građu. Iz te građe razvijaju se melodije, koje su stvorene u duhu bačkog muzičkog folklora, premda nijedna melodija nije citat poznatih narodnih melodija, nego ih je sve kompozitor stvorio u duhu ili na način narodnih melodija. Jedino motivi bunjevačkog momačkog kola nastupaju djelimično citirani, dapače sva tri motiva toga kola javljaju se raštrkano u muzici završnog baleta. Citiranje tog najznačajnijeg bunjevačkog muzičkog motiva ima svoje obrazloženje u biti i značenju opere, koja je izražaj bunjevačkog života i bunje-

vačke radosti u najsvečanijem času bačkog svakogodišnjeg rada.

Cijelo melodijsko tkivo „Dužijance“, jednostavno u svojoj biti, prati jednostavna, pristupačna harmonija, šarolika u modulacijama, te živahna ritmika, kao što je živa čitava ritmika bačkog života. A orkestar, koji prati ono, što se u radnji opere zbiva, zadržava ulogu pratioca i jednostavnog tumača, kao što je to i prirodno kod djela, koje je više lirsko nego dramsko.

Opera „Dužijanca“ po svojoj muzici doista je prava bačka, prava bunjevačka narodna opera. Ona je toliko popularno narodna, da će u njoj naći sebe i svoje uživanje svaki salašar, a uz to je ona toliko umjetnički odraz bačkog života, da će biti doživljaj za svakog uopće, tko voli ono najljepše i najvrednije, što Bačka u sebi ima.

„Cavalleria rusticana“

(S a d r ž a j)

U cvatu naranača i vedrini južnog proljeća sviće uskršno jutro. Mladi Turiddu, koji je za zatvorenim zastorom otpjevao sicilijansku ljubavnu pjesmu, iskrada se iz kuće Lole, kojoj je muž kočijaš kao obično na putu. Ali najranije bogomoljke pred crkvom primijetile su Turidda i požure se da to rastrube. Dolaze momci i djevojke. Očekuju službu i pjevaju pjesmu prolijetne radosti. Alfiova majka Lucia otvara svoju krčmu. Santuzza, kojoj se Turiddu iznevjerio radi Lole, pita majku, gdje je on. Dolazi Alfio s društvom, pjeva o veselom kočijaškom životu i o svojoj vjernoj ženi Loli. Iz crkve se čuje uskršna pjesma, koju narod na trgu prihvaća, pa svi uđu u crkvu. Santuzza dočeka Turidda, predbacuje mu nevjeru i zaklinje ga, da je ne napušta. On je grubo odbija, a kad naiđe Lola, ode za njom. Santuzza

mu prijeti osvetom i oda Alfio vezu njegove žene s Turiddom. Alfio također kune, da će zavodnika kazniti. Scena ostaje prazna, a orkestar se raspjeva u čuvenoj simfonijskoj međuigri (Intermezzo sinfonico). Narod izlazi iz crkve, tu su i Lola i Turiddu, koji časti društvo vinom i pjeva napitnicu. Pojavi se i Alfio. Turiddu pruža i njemu čašu, ali Alfio odbija: to je neoprostiva uvreda i izazov na obračun nožem. Turiddu prihvaća dvoboj i protivnici se po sicilijanskom običaju ugrizu za uho, da potvrde obračun. Sluteći zlo, Turiddu se oprašta s majkom i preporuča joj Santuzzu, prema kojoj se osjeća kriv, pa ode na njivu, gdje ga čeka protivnik. Malo kasnije dolazi glas, da je Turiddu poginuo. Santuzza i majka očajavaju, a orkestar u zlokobnim i divljim hromatikama zaključuje djelo.

»Cavalleria rusticana« i »Dužijanca«

(Bilješka redatelja)

U srijedu 29. IV. 1953. pojavit će se na subotičkoj pozornici gornje dvije opere, koje razdvaja datum postanja (1890. i 1952.), narodnost kompozitorâ (Talijan i Hrvat) i značajke vremena, koje ih je rodilo, ali ih povezuje tematika (selo i seoski život) i težnja autorâ, da u uslovima svog doba i prema svojim sposobnostima stvore operno djelo izvan ustaljenih okvira ove umjetničke vrsti.

Različitost scensko-muzičkih osobina tih dvaju djela uvjetovala je i njihovo scensko ostvarenje.

„Cavalleria rusticana“, to jest „Seoska čast“ ili točnije „Seosko višetvo“, bila je poznata najprije kao novela i „pučka gluma“ pisca Giovanni Verga, najizrazitijeg pretstavnik talijanskog „verističkog“ smjera, koji je u književnosti tražio istinu (vero = istinit), dakle neuljepšan život u svim njegovim elementarnim manifestacijama, pa je za junake svojih djela uzimao obične ljude, bliske prirodi i iskonskim porivima, odbacujući likove iskvarene razvojem društva. Taj isti cilj postavio je sebi i Mascagni, pišući svoju istoimenu operu, u kojoj dominira neobuzdana strast, vrela južnjačka krv, povezanost s prirodom i tragovima nazora i običaja iz epskih vremena. Mascagni je sve to u znatnoj mjeri uspio izraziti, zato glazba „Cavallerie“ ni do danas nije izgubila svoju snagu djelovanja. Nažalost, između Verge i Mascagni-a posredovali su libretisti, koji im nisu ni izdaleka bili dorasli. Oni su u riječi opere unižili nejasnoću, nelogičnost (osobito u karakteru Turidda), praznu grandilokvenciju i mnoge besmislice, dakle sve negativne crte šablonskog libreta operne romantike, protiv koje je Mascagni svojom glazbom ustao!

Postavljajući na scenu „Cavalleriu“ želio sam u prvom redu (koliko je bilo moguće bez temeljite dramaturške revizije, koja ovog puta nije dolazila u obzir) objasniti sadržaj,

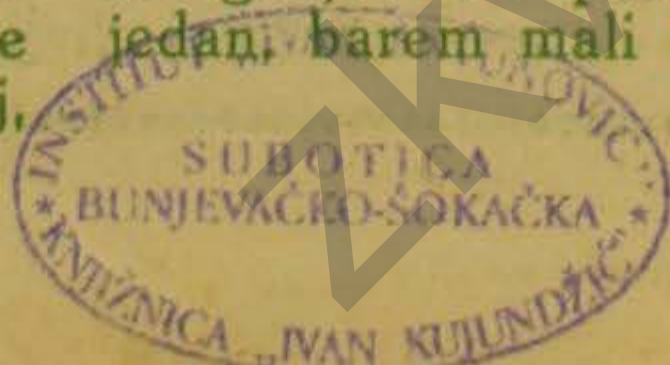
koji opera obrađuje, i atmosferu, koja ju je inspirirala, da bi se slušaoci, lišeni odgonetavanja, o čemu se tu zapravo radi (kao na većini predstava starih opera), mogli potpuno prepustiti doživljavanju muzike.

Sasvim je drugačija vrst scensko-muzičkog djela Andrićeva „Dužijanca“. To je vrst opere, koju možemo nazvati prije opera-kantata, kao što na primjer postoji i opera-oratorij, scenski stiliziran narodni obred s korijenom u pradavnim ritusima i proslavama žetve, jednog od najtipičnijih primjera kolektivnog doživljaja važnog događaja zajednice. Zato je tu u okviru idiličkih i himničkih horskih momenata, ritualno svečanih i pomalo statičkih i protkanih lirskim izljevima sola, manje važna sama radnja, koja je svedena na minimum i tretirana, pogotovo muzički, sasvim sekundarno.

Nisam htio nametljivom režijom mijenjati karakter ove, — mislim, da bi to za „Dužijancu“ bio najtočniji naziv, — opere-kolede oko žetvenog vijenca, koja je srdačna, jednostavna i skromna kao prijateljsko sijelo, pa sam pustio, da mirno i sabrano govori od srca srcu ljepotom pjesme, nikle kao i zlatno klasje iz ravnicâ Bačke naše i kroz njene salaše...

Radini i talentirani članovi mlade subotičke opere, solisti kao i zbor, balet kao i orkestar, našli su se i ovog puta nesamo pred teškim nego i sasvim novim zadatkom u odnosu na njihova ranija ostvarenja, koja se još uvijek mogu prebrojiti prstima jedne ruke. Ni oni ni njihovi rukovodioci ne umišljaju sebi, da su se ovom predstavom vinuli do stepena operskih scena stvorenih nadogradnjom decenija i nastojanjima generacija. Ali smiju se, mislim, nadati, da su svojom velikom ljubavi za svoju operu općim zalaganjem i naporom opet zabilježili jedan, barem mali uspon.

V. R

Dužijanca

Narodna opera iz bunjevačkog života
u 2 čina s medjuigrom (Intermezzom)

Libreto napisao i muziku komponirao

Josip Andrić

OSOBE:

Ruža, bandašica	. . . . .	sopran
Blaško, bandaš	. . . . .	tenor
Domaćin	. . . . .	bas
Čiča	} njegovi sinovi	tenor
Bačo		bariton
Stanarica	} njihove žene	sopran
Reduša		alt
Ranka	. . . . .	alt
Čoban	. . . . .	bariton

Risari i risaruše

Događa se na bunjevačkom salašu u žetvi:
prvi čin u rano jutro na početku žetve,
drugi čin posli podne na završetku žetve,
a međuigra između prvog i drugog čina.

Prvi čin

Bunjevački salaš. Livo kuća. Desno gospodarske zgrade. Straga po strani bunar s, dermom. U pozadini njiva sa zrelim klasjem žita.

Priđ kućom Bačo, Čiča, Stanarica i Reduša. Skupila se već i skupina mladih risara i risaruša.

Rano je ltno jutro na dan žetve, za koju je sve pripravno, samo da se ispletu uža za snopove, kojih nije sinoć na divanu dosta ispleteno. I da se skupe svi risari...

Čiča i Bačo :

Jarko sunce odskočilo.

Stanarica i Reduša :

Požurite, divojke
uža napletite,
žetva već triba da započne.

Mlade risaruše :

Jarko sunce odskočilo,
a naši momci uranili,
ko da idu u svatove.

Mladi risari :

Nismo jutros uranili,
da idemo u svatove
nego u risare.

Mlade risaruše :

Naši momci uranili,
svoje kose naoštrili,
pa idu u risare.

Mladi risari :

Kose su nam naoštrene,
risaruše lipo sakupljene.
Kad se počne kositi,
klasje će nam snositi,
rukovetat', slagat', stezat',
a snopove vezat'.

Mlade risaruše :

Kad se pošne kosit',
klasje ćemo snosit',
rukovetat', stezat',
u snopove vezat'.

Stanarica i Reduša :

Ajte, divojke,
sad već požurite,
uža bi tribala biti već gotova.

Mlade risaruše :

Sad ćemo klasja nažeti,
pa uža brzo naplesti,
a vi nam, momci,
hajte, pomozite !

Mladi risari :

Mi ćemo vam pomoći,
pa makar do noći.

(Risari i risaruše odlaze smijući se veselo)

Stanarica i Reduša :

Samo kad su otišli,
da poso svoj brzo obave.

(Vrzu se oko svog posla. Ruža izlazi i gleda u daljinu.)

Ruža :

Rano jutro svanilo,
a moje je srce svu noć strepilo:
oće l' ovaj dan, toliko željkovan,
mom Blašku biti radostan,
da sad mi dođe nasmijan?

Moje srce samo za njim vene.

A ko zna, ljubi l' tako i on mene...

(Odlazi s uzdahom u kuću. Za njom se zagledale Stanarica i Reduša.)

Stanarica :

Naša golubica čeka svoga goluba.

Reduša :

A njega nema.

Stanarica :

Čeka Ruža Blaška.

Reduša :

Još evo nema njenog Blaška.

Reduša :

Ko bi znao, di se je zadržao.

Stanarica :

Lip je on momak.

Reduša :

Mogle bi i druge divojke
na njega oko da bace.

Stanarica :

Mogle bi i druge
na njega oko da bace.

Stanarica i Reduša :

Nikad momku virovati nije!
(Spaze, da Blaško dolazi.)

A gle, eno ga, ide!

Stanarica :

Sav vedar!

Reduša :

Veseo!

Stanarica :

Nasmijan!

Reduša :

Žuri se!

Stanarica :

E, pa dakako!

Reduša :

Divojci!

(Vide, kako je s druge strane došla
i na Blaška naišla neka varoški obu-
čena divojka, pa su se oboje zausta-
vili i upustili u dijan.)

Stanarica i Reduša :

A šta je sad to?

Reduša :

Nika divojka!

Stanarica :

Strana divojka!

Reduša :

Mlada i lipa!

Stanarica :

Lipo obučena!

Stanaricu i Reduša :

Varošanka!

(Vide, kako su se Blaško i ona
divojka zagrlili.)

Ju! Pa oni su se čak i poljubili!

(Blaško i ona divojka odu zajedno
prema onoj strani, otkud je Blaško
došao.)

Reduša :

Odlaze zajedno!

Stanarica :

Sad znamo, zašto je zakasnio!

Reduša :

Pa ne će možda više ni doći!

Stanarica i Reduša :

To moramo što prija Ruži reći,
Nek zna, kakvoga momka ima!

(Odu u kuću. Dotle već pomalo pri-
dolaze risari, a iz kuće izlazi doma-
ćin s čuturicom rakije.)

Domaćin :

Pijte, risari, rakije,

da vam se srce zagrije.

Dok ste u ladu,

vaćajte snagu,

da do mraka kosa kosit' ne pristane.

(Nudi ih rakijom iz čuture)

Risari :

Čutura mora rositi,

dok kosa ne počne kositi.

Šljivova grana

i dobra 'rana

to je risu kandžija,

što risara povija

žito kosit', vezat', slagat

u krstine.

(Iz kuće izašli i Čiča i Bačo, a Sta-
narica i Reduša donele slanine, pa
nude risare.)

Domaćin sa sinovima i snajama :

Ijte svi redom slanine

i pijte triput rakije.

To će bit' snaga

risarskog rada,

da svršite cili ris naš

do večere.

(Mlade risaruše vraćaju se noseći
naramke nakošenoga klasja.)

Mlade risaruše

Mi žurimo uža plesti,

snopove njima risaruša svaka

svom će koscu vezati.

Mladi risari :

Svaki svojoj risaruši
uže drži i pomaže,
da ga plete.

Mlade risaruše i risari :

Lipo je na travu sisti,
uža plesti i s drugim se
malo podivanit'.

(Odu za kuću plest uža. Zato vrime
izašla je iz kuće opet Ruža i stala
uz bunar gledajući u daljinu.)

Ruža :

A moga Blaška još nema!
Kad ga je sinoć moba na divanu
izabrala za mog bandaša,
ja sam sva srićna i u veselju
mislila: to ljubav naša
bit će žetvom ovom
okrunjena srićom novom.
A sada mog Blaška nema...

(Još s risarima došao je i Čoban s
tamburicom u ruci. Vrže se ovamo
i onamo praveći šaljive kretnje. Dok
Ruža piva, prišuljo se i hvata zgodu,
da je bocne...)

Čoban :

Ne će ni doći, ne će ni doći,
badava čekaš ga ti.
Moba ga je izabrala
tebi za bandaša,
da kroz ris taj do svatova
dođe ljubav vaša.
A kada je Blaško u veselju
ositio mladu pustu želju,
poljubit' te tajno tio
(a ja sam to, Ružo, vidio),
ti si ga odgurnila,
pa se uvridio.
Zato ga sad nema.

Ruža :

Ponosna, znaj, divojka sam ja,
to nek svaki čestit momak zna.
Do vinčanja ljubiti se ne dam,
a od vinčanja ljubiti će me
samo jedan.

Čoban (šaljivo):

A to bi mogo biti ja.
Ded uzmi mene, Ružo,
misto Blaška za bandaša.
Ja sam čoban mlad,
čoban od ovaca,

ti ćeš čobanica
bit' od jaganjaca.
Lako je žito kosit',
samo kosom maši,
al teško je stado čuvat':
ustani pa vrati.

Od čobanskog života
lipčega ti nema.
Zato ajde, Ružo,
u čobanski raj,
nigdi tako lipe sriće
ne ćeš znaći, znaj.
Zato uzmi mene za bandaša,
a kad jesen dođe,
budi moja snaša,
to pravi bit će za nas raj.

Ruža :

Ne ću tebe. Stipe,
ne ću za bandaša,
a još manje da ja budem
tvoja snaša.
Moj će Blaško ipak doći.

Čoban :

Ne, ne će, ne će ti doć'.

Ruža (u duetu s Čobanom):

Kad ga je sinoć moba na divanu
izabrala za mog bandaša,
na tom ja ništa minjati ne ću,
i Blaško zna: našu sriću,
sad čeka nada nova,
kad prođe žetva ova.
Zato ja Blaška sad čekam,
od njeg odvratiť se ja
nikako ne dam.

Čoban (u duetu sa Ružom):

Ja sigurno znam, da ne će doć',
uvridila prošlu si ga noć.
Zato je bolje, da uzmeš mene
sad za bandaša,
a na jesen da budeš moja snaša,
to bi bila srića naša.
Badava njega ti čekaš,
a meni bandaš bit' ne daš.

(Ruži pristupa Čiča, a kasnije
i snaje, pa onda i Bačo.)

Čiča :

Uzmi sejo, uzmi Stipu,
nemoj pustiti zgodu lipu.
Čoban dobar je i tamburaš,
bit će možda i dobar bandaš.

Ako ne bude znao kosit',
on te ne će smit' doći prosit'.

Stanarica i Reduša:

Uzmi Stipu za bandaša,
Mi bi ti o Blašku mogle svašta reći.
Nemoj Blaška čekat', on ne će doć'.
Da ti znaš, šta nas dvi znamo o njemu!

Ruža (preneraženo):

Šta znate? Recite!

Stanarica:

Bolje da ti ništa ne reknemo!

Reduša:

Ne ćemo da svađu zametnemo!

Stanarica:

Samo to velimo: bolje pazi!

Reduša:

Kud ti momak nekad odlazi!

Stanarica:

Jer kad momak jednu gleda...

Reduša:

A s drugom se lipo ljubi...

Stanarica:

Nasrid puta...

Reduša:

U pô bila dana...

Stanarica i Reduša:

To bome nije lipo!

Ruža (odlučno):

To ne može biti!

Vi to samo tako kažete!

Moj je Blaško najbolji od sviju
momaka.

Stanarica i Reduša:

Mi ti ništa ne kažemo,

Mi nikada ne lažemo.

Reduša:

Virovati nemoj nama!

Stanarica i Reduša:

Zar ne vidiš, gle, i sama,

da ti Blaška eto nema?

Uzmi, Ružo, Stipu za bandaša,

nek vidi Blaško, da i bez njeg može
počet' žetva naša.

Čiča i Bačo:

Uzmi Stipu, uzmi za bandaša,
ko zna 'oće l' Blaško doć'.
Nek ga inat prode,
ka prikasno dođe.

Ruža:

Pa šta ću sada ja?

Čiča, Bačo, Stanarica i Reduša:

Zato, sejo, uzmi Stipu,
nemoj pustit' zgodu lipu.
Vidiš, Blaško ne drži riči,
nek od prkosa svog se liči.
Kad te vidi sa Stipom kositi,
proći će ga već volja prkositi.

Ruža:

Mila braćo, milo snaje,
ne mogu ja poslušati sad vas.

Mlade risaruše i risari:

(Vraćaju se s ispletanim užima.)

Sva su uža ispletena,
pa su sada sva za žetvu pripravljena.

Dok se kosit' ne počne,

hajd da poigramo

kolo od risara

i od mladih risaruša,

kolo od veselja

i od mladih želja.

(Uhvate se u kolo. Dok kolo igra

Ruža i Čoban razgovaraju.)

Čoban:

Ajdemo, Ružo, i mi u kolo,

Ruža:

Ne mogu, Stipe,

kad mi srce nije veselo.

Čoban:

U kolu, Ružo, prode svaki jad.

Ruža:

Možda će, Stipe, i moj proći,
samo ne znam kad.

Mladi risari (u kolu):

Lipo je u kolu, risari.

Mlade risaruše (u kolu):

Lipo je u kolu, risaruše,

mile druge.

Mlade risaruše i risari:

Lipo nam je u kolu, ej!

Mlade risaruše:

Ajd u kolo, risari,
da svijamo slamke,
slamke tanane.

Mladi risari:

Ajd u kolo, risaruše,
donesite slamke tanane,

Mlade risari i risaruše:

Ajd u kolo, risari,
da svijamo slamke,
slamke tanke.
Ajd u kolo, pa sad žitni
vinac da vijemo.

Mladi risari:

Kad kofo odigramo
i žito pokosimo,
ne će još ni biti mrak.

Mlade risaruše:

Žurit ćemo klasje snosit',
dok ne bude mrak.

Mladi risari:

Klasove skupit ćete,
da vinac ispletete,
u sredinu crven mak.

Mlade risaruše:

U sredinu uplest ćemo
lip crven mak.

Ruža (gleda razdragano kolo):

Ej, što mi Blaška sada nema,
da do njega u kolu
igram veselo.

Čoban:

Ajd, Ružo, sa mnom u kolo,
na Blaška da zaboraviš
i na sinoćno prelo.

Ruža:

Ne ću, Stipe, Blaška ja
zaboravit' ne mogu.

Čoban:

Ajde, Ružo, budi vesela.

Ruža:

Nema veselja, kad je srića uvela.

Mlade risaruše:

Naše kolo, risari,
savit će iz žita
zlatni vinac našoj Ruži,
da joj srića cvita.

Mladi risari:

Bandašici Ruži
od sinoćnog prela
srića procvatala,
al je ipak nevesela,

Mlade risaruše:

Sinoć smo joj Blaška
dali za bandaša,
već je tribo doći,
da možemo žito kosit' poći.

Mladi risari (u isto vrime):

Nema Blaška,
a već nam je tribo doći,
da možemo kosit' poći!

Čoban (u isto vrime):

Zašto nisu mene
izabrali Ruži?
Ja joj ne bi prkosio.

Domaćin sa sinovima i snajama:

Sad već treba početi kositi.

Risari i risaruše:

Kako ćemo početi kositi,
kad bandaša dosad nema?

Ruža (u isto vrime):

Kako će početi kositi,
kad Blaška dosad nema?

Čoban (u isto vrime):

Ja ću bandaš biti,
kad Blaška nema.

Domaćin:

Komu iza prvog otkosa kosu dam,
taj će bandaš biti.

Risari i risaruše:

Komu kosu prida sad,
taj će bandaš biti.

Ruža (sva tužna):

Blaška još nema.
Komu će sad otac kosu dati,
da mi bandaš bude?
Teško meni!

Čoban (u neprilici):

Šta ću sad? Zar da zbilja
bandaš budem ja?

A kud ću s tamburicom svojom?

(Domaćin ide s kosom prema žitu na
njivi, da počne kositi. Svi zaprepa-
šteno gledaju za njim. Uto se izda-
leka začuje Blaškova pisma.)

Blaško (iza pozornice):

Ej, došlo je lito,
ajdemo kosit' divojko!

Ruža (radosno)

Evo mog Blaška!

Svi:

Evo nam Blaška!

Blaško (približujući se):

Ej, zove nas žito
u klasje žuto visoko.

Ruža:

Lipo mi piva!

Svi:

Čuj, kako lipo piva!

Blaško (dolazi sve bliže):

Žito ću kositi,
ti ćeš ga snositi.
Ja ću te ljubiti,
ti ćeš se srditi.
Makar se ti mi 'oliš,
znam, da me svim srcem voliš.

(Stiže među risare.)

Ej, došlo je lito
za žetvu naše mladosti.

Svi:

Došlo je žarko lito...

Blaško:

Ej, zove nas žito
u naručaj klasja i radosti.

Svi:

Zove nas zrilo žito...

Ruža (u isto vreme):

Cilo sam jutro te čekala, Blaško,
a svi su mi rekli, da ne ćeš doći.

Čoban (u isto vreme):

Sriću ti nosi to lito,

s Ružom ćeš kositi žito,
a ja ću s tamburicom čuvati stado,
drugom se nisam ni nado.

(Šaljivo):

Al da nisi sad ti došo,
možda bi ja bandaš bio
i tamburu kosom zaminio.

Domaćin:

Sad kad je bandaš evo došo,
ajde kosit' da počnemo!

Stanarica i Reduša (u isto vreme):

Ajde, kosit' da počnete!

Čiča i Bačo (u isto vreme):

Ajde, kosit' da počnemo!

Domaćin:

Moj prvi otkos...

(Zamahne kosom.)

A sada evo, Blaško, tebi kosa.

(Pridaje mu kosu.)

Blaško:

Za mnom, sada risari!

Risari i risaruše:

Zrelo nam klasje šušti i piva,
na suncu naša kosa sad siva,
Klasje sad šušti, klasje sad pada,
a sva risarska srca nam mlada
pivaju lipe pisme o žitu,
pisme o mladoj srići i lipom ovom litu.
Ej!

Ruža

Pivaj, Blaško, pismu
o mladoj srići i litu.

Blaško

Kosom mašem, sve kapa mi znoj,
po salašu nek ori se poj:
Pisma rada, mladosti
i naše risarske radosti.

Ruža

Lipo mi, Blaško, pivaš...
(Svi odlaze.)

Čoban:

Ode mi s Blaškom bandašica,
misto kose ostala mi moja tambu-
rica, ej!

(ZASTOR PADA)

Međuigra

(INTERMEZZO)

Dok glazba svira, zastor je spušten. Tek malo kasnije pojavi se iza zastora Čoban s tamburicom u ruci.

Čoban:

Evo me, da vidim,
da l' još čekate,
da gledate
ovu žetvu vridni' salašara.
Prid vama ja se ne stidim,
vi me svi sigurno znate,
pa svaćate:
od čobana nikada risara.
Volim sidit' kraj stada ovaca,
neg se znojit' u kolu kosaca.
Volim pivat' uz svoju tamburicu,
neg bandašit' uz lipu Ružicu.
Mislili ste, znadem,
da ja ljubav kradem,
da sam se za Ružom pomamio,
kad sam se za bandaša ponudio,
a ja sam se, virujte mi,
samo našalio.
Prava ljubav
prirode sveti je dar,
kad ona srce zagrije,
sriće pun je njen žar.
U njoj je mladosti sjaj,
u njoj života sav raj.
U njoj mlad i star
žuđeni nalazi čar.
Kad dvi duše
poveže ljubavi plam,
to na lipče je,
što u životu ja znam.
Vidili ste Ružu,

KNJIGA
IVANA PRČICA
učitelja
TAVANKUT

(KRAJ PREDIGRE)

kako Blaška virno čeka.
To je prava ljubav,
koja dragog izdaleka
žarkim srcem dan i noć doziva,
makar želju za poljupcem sakriva.
Sad njih dvoje lipo bandašuju,
pa risare redom sve nadmašuju.
A što su se sinoć bili zavadili,
to su sad već valjda lipo izgladili.
Blaško može srićan biti,
što se Ruža nije dala
sinoć poljubiti,
jer poljubac nije šala.
To svi znamo, jelte?
Što se kasnije daje,
ljubav dulje traje.
Rade risari,
uz pismu ris im sad teče,
za umor ne mare.
Još prije nego dođe večer,
poslidnji će pokosit' klas
i pozvat' i mene i vas,
dužijancu slavit' da dođemo,
da se s njima veselimo!
A dotle ću
poći k svome stadu,
da se malo
odmorim u ladu,
na tamburi
da mi ruka šara.
ej, lipu novu
pismu od risara...

Drugi čin

Isto mjesto kao u prvom činu. Samo je u pozadini na pokošenoj njivi žito u snopovima složeno u krstine.

Litno je posli podne. Žetva je završena.

Domaći izlaze iz kuće dočekujući risare, koji se s pismom vraćaju iz risa.

Risari i risaruše:

Žito naše sve smo pokosili
pa smo sada srićni i veseli.
Risu sad je kraj,
pismu zapivaj,
i s pismom se uvatimo u kolo,
dužijancu slaviti ćemo veselo

Domaćin:

Kad ste nam ris tako lipo svršili,
zapivajte veselo,
nek se zna,
da je žito dožeto.

Risari:

Bandaš će pismu zapivat'.

Blaško:

Pivat ću vam pismu novu.

Risaruše:

S njim pivat će bandašica.

Ruža:

Pivat ću vam pismu lipu.

Risari i risaruše:

Pivat ćemo svi,
pivat ko i vi
jednu lipu novu
pismu od risara.

Ruža i Blaško:

(Pivaju u duetu, a risari i risaruše
za njima:)

Sedam dana u nidelji dana.
Svi su dani od srebra kovani.
A subota od zlata
nedilju će doneti,
a nedilja diku sa salaša,
dika meni medeni' kolsča.

Risari i Risaruše:

(Sa zanosom gledaju i radosno pivaju
obavljenoj žetvi.)

Oj risu, radosti naša,
ti kruno naših salaša,
ti si nam bogato rad naš naplatila,
naše salaše snopljem pozlatila.
Risara sad je raj,
što risu došo je kraj.

Ruža (Blašku):

Na prelu sinoć ti si se, Blaško
uvridio,
to nije, što me ti ne bi volila,
to si mu u risu sad dokazala,
već što si svidočanstvo

Blaško (odlučno)

Kosa je naša pristala da žanje,
sad naša ljubav čeka
na srićno vinčanje.

Ruža (iznenađena, za sebe):

Ja ipak mislim,
da su me snaje samo privarile.

Risari i risaruše:

(Okupili se oko njih pri kraju
njihova razgovora):

Ko što smo svi dočekali
risa srićni dan,

tako ćete i vi dočekati
svoje sriće lipi san.

(Blaško zahvaljuje razdragan risarima,
a Ruža risarušama.)

Risari (risarušama):

Žitni vinac sad, divojke, spletite!

Risaruše (risarima):

A vi i druge risare pozovite!

Risari i risaruše (zajedno):

Pa da ovu dužijancu
veselo svi proslavimo,
da bandaša i bandašicu
žitnim vincem nadarimo,
vinac da od risa ovog
čuvaju do risa novog.

Blaško i Ruža:

Čuvat ćemo lipi taj naš običaj.
U zdravlju svi risari
žetvu novu dočekali, ej!

Risari i risaruše:

U zdravlju svi mi risari
dočekali do godine žetvu novu!

(Odlaze.)

Ruža i Blaško:

S pismom veselom svi sad odlaze.
Na dužijancu svi će opet doći,
bit će veselo sve do noći.

(Blaško odlazi za risarima.)

Domaćin, sinovi i snaje:

Risari sad odlaze.

Kad dođu, večerom ih treba dočekat
još prije noći.

(Domaćin, sinovi mu i snaje otišli u
kuću. Risaruše otišle, da donesu kla-
sja za žitni vinac. Ruža ostala sama
gledajući zamišljeno za Blaškom.)

Ruža:

Ja ne znam, šta da o Blašku mislim.
Je l' mi još viran ili me vara?

(S osićanjem.)

Ne će on nikada učinit to,
da me u ljubavi svojoj privari.

Ja više njemu virujem,
nego cilom svitu.

Ja znam, da ne će on

učinit' nikada to,

da našu lipu ljubav pokvari.

(Blaško ide s Rankom izdaleka.
Ruža ih spazi i prenerazi se.)

Ah, šta je to?

Blaško s nikom divojkom!

(Blaško prođe s Rankom.)

O Blaško nevirniče!

A ja sam slipo tebi virovala!

(Stanarica i Reduša vidile su kroz
prozor Blaška s Rankom proći, pa
izlete slavodobitno Ruži.)

Stanarica:

Eto, Ružo, jesmo l' ti rekle...

Reduša (upada u rič):

Sad eto vidiš...

Stanarica i Reduša (zajedno):

... da tvoj Blaško ima
još i drugu divojku.

Stanarica i Reduša:

Ti ga više nemoj više ni pogledati,
neka vidi, da si ponosna ti divojka
i da se varat' ne daš!

(Blaško dotrči s one strane, kud je
blo prošo s Rankom.)

Blaško (veselo):

Evo me, Ružo,
znam da me čekaš.

Ruža (okrene se od njega):

Ne čekam! Ne čekam!
Nemam koga da čekam!

(Bolno.)

Oćeš li mi i sad reći,
da si samo mojoj srići
život svoj naminio
i da mi nisi nikad ništa skrivio?

Blaško (iznenađeno):

Ja skrivio?

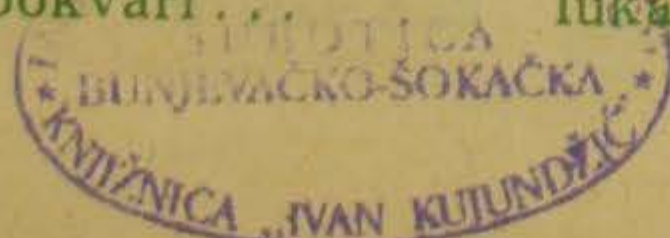
Je l' to što sam te sinoć,
poljubiti tio?

Ružo:

Nemoj se nevišt praviti
i ludo se šalit'!

Stanarica:

Kaki je, može sve
lukavo tajiti.

Reduša:

Pa može iz nas
i lude praviti.

Stanarica:

Kad može varati...

Reduša:

... može i lagati.

Stanarica i Reduša (bisno Blašku):

Na što smo spale
i to od tebe, Blaško,
dočekale!

Blaško (ne može u čudu da se snađe):

Ta šta vam je, ženske glave?
Zar ste se najile lude trave?

Stanarica i Reduša (zajedno):

Nismo to mi, nego si ti.
Da nisi lude trave ijo,
ti ne bi tako šta radio.

Blaško.

Pa šta sam uradio?

Ruža:

Mene si privario jadnu!

Stanarica i Reduša (zajedno):

Siroticu Ružu snubiš,
a s varašćankom se ljubiš!

Blaško (dosića se):

Ha-ha-ha-ha-ha! Što, zar je to,
zbog čega ste na me skočile?

Stanarica i Reduša:

Da smo ti oči bar ispile!

Blaško (veselo):

Ha-ha-ha-ha-ha! Šta mi to
niste rekle već prije?

Ruža (očajno):

I on se još smije!

Blaško:

Pa to mi je sestra rođena.

Stanarica i Reduša (iznenađeno):

Sestra rođena?!

Ruža (blaže, ali još nepomirljivo):

Ti si imo samo jednu sestru malu
u ratu nestalu.

Blaško:

Kad su nas dušmani harali,
pa kad smo prid njima bižali,
moja se sestrice Rankica,
curica od sedam godina,
na tome bigu izgubila.
Mislili smo, da je poginila.
Dospila je priko granice.
Od nestale naše male divojčice
narasla je divojka Ranka.
I to je, znajte, eto
ta moja varošanka.
Jutros se vratila, pa sad rodake
obilazi.

(Ranka se vraća.)

Ha, eno je!

(Zove):

Ranka! Sestrice!

Dodi, čekaju te znanice!

Ranka (ne snalazi se):

Oće l' me tu kogod poznati!

Ruža (poleti k njoj i zagrlji je):

Ranka, drugo moja!

(Svi su ganuti.)

Stanarica i Reduša (Blašku):

Tebe, Blaško, srića prati,
lipa li je seja tvoja,
baš ko pokojna ti mati.

Blaško (Stanarici i Reduši):

Jesam li još kriv sad prid vama?

Stanarica:

Izgorilo ko prazna slama!

Reduša:

Ju, kuvanje moram prigledati!
(Ode u kuću sa Stanaricom.)

Blaško (Ruži):

Oćeš li Ružo,
sad me lipše pogledati?

Ruža (raširi ruke prema Blašku):

Blaško moj, sve moje na svitu!

Blaško (zagrlji je):

Ružo moja, ti najlipči cvitu!

Ranka:

Curica sam bila mala,
kad sam od vas odlutala.

U tuđini sama, od kuće daleko
čekala sam, da mi dođe neko,
da me kući vodi,
povrati slobodi,
da pod rodnim krovom
živim srićom novom,
pa da s vama kosim žito,
kojim rodi svako lito
Bačka sva, zemlja naša
na ovi' salaša.

(Stanarica i reduša izlaze i vode
Ranku u kuću. Ruža i Blaško idu za
njima. Dolaze risaruše i namiste se,
da pletu vinac.)

Risaruše (pletući žitni vinac):

Žito divojka je dožela,
tri je lipa vinca isplela.
Prvi je od pšenice,
nosite ga, momci, u polje,
da nam polje rodi bolje.
Drugi je od lozice,
nosite ga u naš vinograd,
da nam vino rodi slađe.
A treći od cviča je isplela,
za dragog je srce svoje
u njem sakrila...

(Pletu dalje. Ruža i Blaško izidu i
zagledaju se u pokošene njlve.)

Blaško:

Ej što je lipo, žito kad kose
mladi risari,

Ruža:

Ej, što je, lipo, kad žito kose
mladi risari.

Blaško:

Ej, još je lipče, dragin kad obraz
rumen se žari.

Ruža:

A litno sunce
nad njima žari.

Blaško:

Radost je gledat' zlačano klasje,
umito rosom,
u naručaj ga sabira draga
za mojom kosom.

Ruža:

Lipo je zlatno klasje,
umito rosom,

u naručaj ga sabirem ja
za tvojom kosom.

Blaško i Ruža (zajedno):

I slažem snoplje ko dukat žuto,
dok mriši žito.

Ljubav nam žarka pozdravlja pismom
zemlju i lito.

Ej, što je lipo, u vridnom radu
ris kad nam prođe,

i s dikom čekat',
ljubavlju mladom srića da dode, ej!

Risaruše (dovršavaju pletenje vinca):

Žito divojka je dožela,
lip je žitni vinac isplela.
vinac žetve svršene,
vinac mlade sriće žuđene,
za kojom joj srce vene.

(Risaruše svršile vinac. Jave se prvi
motivi momačkoga kola, počinju pri-
dolaziti izdaleka risari. Iz kuće izašli
domaćin, sinovi mu i snaje. A tu se
stvorilo i Čoban.)

Domaćin:

Evo nam risari dolaze,
sad će bit veselja.

Čiča, Bačo, Stanarica i Reduša:

Evo nam risari dolaze.

Čoban (s tamburicom u ruci):

Evo vam i mene.
Uz tamburu kad zasviram,
svi će risari u kolo,
igrat će ga veselo.

Risari i risaruše (već su se skupili):

Ajd, zasviraj sada, Stipe,
da igramo naše kolo lipo.

Čoban:

Našem kolu bunjevačkom
nema para,
kad se slavi dužijanca
svih risara!
Ej!

Risari i risaruše:

Dužijancu slavi
svaka kuća naša,
pa je dužijanca
radost svih salaša.
Na tu slavu veselu
došli smo sa svih salaša.

Čoban (u isto vrime):

Sada triba risari sa svih salaša
da vide, kako mi cinimo bandašicu i
bandaša.

Risaruse (pokazuju žitni vinac):

Za tu slavu, vinac smo isplele,
vinac za bandaša i za bandašicu.

Risari (pridaju vinac Ruži i Blašku):

Sad taj vinac žetveni primite,
pa ga virno do novog risa čuvajte.

Domaćin, sinovi mu i snaje:

Čuvajte vinac taj virno.

Blaško i Ruža:

Čuvat ćemo vinac taj
do godine virno.

Risari i risaruse:

Nek vinac taj
naš vam bude dar,
što je risu kraj,
pa on za vaš mar
rad risara kruni,
veseljem srce puni,
što je risu sad kraj.

Domaćin, Čiča, Bačo, Stanarica i Reduše:

Našoj Ruži divojački san,
vincem kruni risa ovog dan.
Nek joj sriću kruni,
veseljem srce puni.
Ej mladosti,
lipa radosti,
to je pravi raj.

Blaško i Ruža (u isto vrime):

Posli risa
dužijanca lipim darom
ovog žitnog vinca
ljubav našu kruni,
veseljem srce puni,
što je risu kraj.

Čoban (Blašku i Ruži):

Zar nisam reko?
Salašarski to je dar
za sriću vašu.
A da sam bandaš posto ja,
te sriće ne bi bilo, to se zna,
da vam život kruni,
veseljem srce puni.
Ej, sad smo svi

srićni, radosni,
što je risu tako lip kraj.

(Kolo zaigra. Svi su veseli. Čoban
se vrze prid svima, pa onda zapjva.)

Čoban:

Žetva svršena
u dužijanci
momačkim sa kolom slavi,
pa se tom vesele
svi Bunjevci pravi.

Risari:

U kolo bunjevačko,
u kolo momačko!

Risari i i risaruse:

U tom kolu bunjevačkom,
u veselju žetelačkom... haj!

Blaško i Ruža:

Dužijancu slavimo.

Risari i risaruse:

Haj, haj, slavimo.

Čoban:

Vesele pisme pivamo.

Blaško i Ruža:

Vesele pisme pivamo.

Risari i risaruse:

Haj, haj, pivamo.
Vito kolo igramo,
haj, haj, igramo.

Čoban (u isto vrime):

Ja vam u tamburu sviram
ovo lipo kolo,
pa je zato veselo.

Ruža i Blaško:

Svi u kolu
iza našeg lipog risa
dužijancu slavimo.

Risari i risaruse (u isto vrime):

U tom kolu svi risari
iza našeg lipog risa
u veselju dužijancu slavimo.

Domaćin, sinovi mu i snaje:

U zdravlje vaše,
risari i risaruse!
I do godine svi
ovaku dužijancu slavili!

Risari i risaruše (u isto vrijeme):
 Veselje bunjevačko
 to je kolo momačko.

Mi ćemo ti onda naći
 mladanu bandašicu,
 pa se njom oženio!

Čoban (nadovezuje na riči domaćih):
 A ja da onda bandaš budem
 s jednom lipom bandašicom
 ko Blaško sa svojom Ružom,
 pa i meni da taka srića dođe,
 taka srića, ej!

Domaćin (u isto vrijeme):
 Veselje bunjevačko
 i onda će biti
 naše kolo momačko.

Čiča, Bačo, Stanarica i Reduša:
 Ti nam, Stipe do godine
 bandaš bio.

Risari, risaruše, Blaško i Ruža:
 Veselje je bunjevačko
 naše lipo vito kolo,
 kolo momačko.

(ZASTOR PADA.)

46) Larghetto (♩ = 92)

Ruža
 z-vo mog Blaška!

Blaško
 Ej, došlo je li-ta, aj-de-mo-ko-sit, di-voj-ko. Ej, z-ve nas

Risari i risaruše
 z-vo nam Blaška!

Klavir
 Gle, Blaško do-la-zi sad!

Početak arije bandaša Blaška u I. činu opere „Dužijanca“

Faksimil kompozitorova rukopisa iz klavirskog izvotka

KRONOLOGIJA HRVATSKIH OPERA

Prije prve bunjevačke opere „Dužijance“ od Josipa Andrića, koja je komponirana za Suboticu i u našem se Narodnom pozorištu prvi put izvodi, komponirano je u roku od preko 100 godina oko 80 hrvatskih opera. Evo kojim su redom nastale :

Godine 1845. „Ljubav i zloba“ od Vatroslava Lisinskoga.

1851. „Porin“ od Lisinskoga.

1866. „Boasijska vještica“ („Viteška ljubav“) od Ivana Zajca.

1870. „Mislav“ od Zajca.

1872. „Ban Leget“ od Zajca.

1876. „Zrinski“ od Zajca.

1878. „Sejслав ljuti“ od Đure Eisenhutha.

1878. „Lizinka“ od Zajca.

1880. „Petar Bačić“ od Eisenhutha.

1880. „Pan Tvardovski“ od Zajca.

1885. „Zlatka“ od Zajca.

1886. „Gospoje i husari“ od Zajca.

1889. „Kraljev hir“ od Zajca.

1896. „Armida“ od Zajca.

1896. „Primorka“ od Zajca.

1897. „Smiljana“ od Franje S. Vilhara.

1898. „Cvijeta“ od Vladoje Berse.

1899. „Kralj od Silbe“ od Vjekoslava Ružića.

1900. „Andrija Čubranović“ od Berse.

1901. „Maričon“ od Srećka Albinja.

1902. „Ivanjska kraljica“ od Vilhara.

1902. „Petar Svačić“ od Josipa Mandića.

1903. „Jelka“ od Blagoje Berse.

1905. „Mali divljan“ od Zajca.

1906. „Oganj“ od Berse.

1906. „John Bull“ od Zajca.

1908. „Priča jedne noći“ od Andre Mitrovića.

1908. „Seoski plemić“ od Zajca.

1908. „Uskok“ od Ivana Muhvića.

1909. „Lijepa Klementina“ od V. Ružića.

1910. „Salko“ od Slavomira Grančarića.

1910. „Postolar od Delfta“ od B. Berse.

1911. „Povratak“ od Josipa Hatzea.

1911. „Oče naš“ od Zajca.

1912. „Prvi grijeh“ od Zajca.

1914. „Lopudska sirotica“ od Vilhara.

1914. „Proljetna bura“ od Vilka Novaka.

1915. „Stanac“ od Božidara Širole.

1916. „Komedijaš“ od Vladoje Berse.

1916. „Nocturne“ (Stanac) od Antuna Dobronića.

1918. „Minka“ od Frana Lhotke.

1919. „Kosovo“ od Grančarića.

1920. „Jelica i Marica“ od Muhvića.

1920. „More“ od F. Lhotke.

1921. „Hasanaginica“ od Luje Šafraneka Kavića.

1922. „Florentinska noć“ od Žige Hiršlera.

1923. „Bolonjska noć“ od Hiršlera.

1924. „Mozartova smrt“ od V. Berse.

1927. „Medvedgradska kraljica“ od Šafraneka Kavića.

1928. „Mara“ od Dobronića.

1930. „Citara i bubanj“ od B. Širole.

1930. „Požar strasti“ od Dobronića.

1932. „Morana“ od Jakova Gotovca.

1931. „Striženo košeno“ od Krešimira Baranovića.

1932. „Svadba na suncu“ od Jurja Stahuljaka.

1933. „Adel i Mara“ od J. Hatzea.

1934. „Udovica Rošlinka“ od Dobronića.

1934. „Dorica pleše“ od Krste Odaka.

1935. „Ero s onog svijeta“ od Gotovca.

1935. „Sunčanica“ od Borisa Papandopule.

1936. „Grabancijaš“ od Širole.

1936. „Ris-kolo“ od Jurja Stahuljaka.

1937. „Mirjana“ od J. Mandića.

1937. „Goran“ od Dobronića.

1939. „Amfitrion“ od Papandopule.

1940. „Mladi gospodin“ od Širole.

1940. „Sluga Jernej“ od Krešimira Fribeća.

1941. „Turci idu“ od Baranovića.

1942. „Adelova pjesma“ od Ive Parača.

1942. „Konac svijeta“ od Koste Odaka.

1944. „Pomet“ od Ive Lhotke Kalinskog.

1946. „Kamenik“ od Gotovca.

1948. „Dimnjaci na Jadranu“ od Ive Tijardovića.

1949. „Matija Gubec“ od Ive Lhotke Kalinskog.

1951. „Ekvinocij“ od Ive Brkanovića.

1951. „Miljenko i Dobrila“ od S. Koludrića i Borica Krnica.

1952. „Mila Gojsalića“ od Gotovca.

1953. „Pokladna noć“ od Dobronića.

1953. „Dužijanca“ od Josipa Andrića.

Prve opere kod nas i oko nas

nije još nigdje uopće izvedena, nego je prva izvedba sada u Subotici.

Bački kompozitori muzičko-scenskih djela

Prigodom prazvedbe „Dužijance“, opere bačkog hrvatskoga kompozitora Josipa Andrića, donosimo informativni pregled i drugih bačkih kompozitora, koji su stvarali scenska muzička djela.

Isidor Bajić, srpski kompozitor, rodio se 10. VIII. 1878. u Kuli u Bačkoj, a umro 15. IX. 1915. u Novom Sadu, gdje je djelovao kao profesor muzike. Komponirao je mnogo popularnih pjesama, kompozicija za pjevački zbor, više klavirskih kompozicija, jednu simfoniju, 3 operete i operu „Knez Ivo od Semberije“ (1911), koja je izvedena u Beogradu.

Petar Konjović, srpski kompozitor, rodio se 6. V. 1882. u Somboru u Bačkoj. Bio je iza prvog svjetskog rata neko vrijeme direktor zagrebačke opere, a sad je profesor Muzičke Akademije u Beogradu. Komponirao je vokalna, komorna i simfonijska djela te 4 opere „Miloševa ženidba“ („Vilin veo“ 1917.), „Knez od Zete“ (1929.), „Koštana“ (1931.) i „Seljaci“ (1952.). Najuspjeha mu je opera „Koštana“, neke vrsti srbijanska „Carmen“.

Paul Abraham, mađarsko-njemački kompozitor, rodio se 2. XI. 1892. u Apatinu u Bačkoj. Bio je profesor konzervatorija u Budimpešti. Komponirao je komorna i simfonijska djela i cijeli niz opereta, kojima se veoma proslavio u srednjoj Evropi, na pr. „Viktorija i njen husar“ (1930.), „Cvijet iz Havaje“ (1931.), „Ples u hotelu Savoy“ (1932.). itd I mnogim poznatim filmovima komponirao je muziku.

Festival vojvođanskih pozorišta.

Na inicijativu novosadskog Narodnog pozorišta odlučeno je, da se u dane od 15. do 30. juna ove godine održi festival sviju vojvođanskih pozorišta. Taj festival održat će se kod nas u Subotici, pa će to biti velik kulturni događaj za naš grad.

Za natječaj Narodnog pozorišta u Subotici, kojemu je rok istekao 31. marta o. g. stiglo je ukupno 32 dramska djela.

Kad je u prvoj polovici 19. stoljeća romantika probudila nacionalni smjer u umjetničkoj glazbi, pojavila se u svakom narodu u Evropi težnja, da dobije i svoja vlastita narodna operna djela, a ne da se, kao što je dotada bilo, svuda izvode samo talijanske, njemačke i francuske opere. Evo kratkog pregleda, kad je kod pojedinih naroda oko nas i kod nas nastala prva njihova opera: Prva mađarska opera „Béla futása“ (Belin bijeg) od Jozsefa Ruzsicske g. 1822. Prva češka opera „Drotar“ od F. Škroupa g. 1826. Prva ruska opera „Ivan Susanjin“ od M. Glinke g. 1836. Prva hrvatska opera „Ljubav i zloba“ od V. Lisinskoga g. 1845. Prva poljska opera „Halka“ od H. Moniuszka g. 1856. Prva lužičko-srpska opera „Jakob i Kata“ od K. A. Kocora g. 1870. Prva slovensku opera „Gorenjski slavček“ od A. Foerster g. 1872. Prva ukrajinska opera „Rizdvana nič“ od M. Lisenka g. 1873. Prva slovačka opera „Kovač Wieland“ od J. L. Belle g. 1899. Prva bugarska opera „Siromahkinja“ od E. Manolova g. 1900. Prva srpska opera „Na uranku“ od St. Biničkoga g. 1902. Prva bunjevačka opera „Dužijanca“ od J. Andrića g. 1953. Prva makedonska opera „Goce“ od K. Makedonskog g. 1953.

Mascagnijeva opera „Cavalleria rusticana“, koja se sad uz Andrićevu „Dužijancu“ izvodi prvi put u Subotici, izvedena je prvi put u Zagrebu 25. V. 1893., dakle već 2 godine iza prazvedbe te opere, koja je bila u Rimu u januaru 1891. Ta se opera zagrebačkoj publici odmah tako svidjela, da je u 20 dana izvedena 10 puta. Dirigirao je Nikola Faller.

Kada i gdje su prvi put izvedene opere, koje su dosad izvedene u našem Narodnom Pozorištu? Verdijeva „Travijata“ izvedena je prvi put 6. III. 1853. u Veneciji, Smetala „Prodana nevjesta“ 30. V. 1866. u Pragu, Zajčev „Zrinski“ 4. XI. 1876. u Zagrebu, Mascagnijeva „Cavalleria rusticana“ 4. I. 1891. u Rimu, Pucinijeva „Tosca“ 14. I. 1900. u Rimu, „Madame Butterfly“ 17. II. 1904. u Milanu, Gotovčeva „Morana“ 29. XI. 1930. u Brnu, a Andrićeva „Dužijanca“

Našu pozornicu“ izdaje Sindikalna podružnica Narodnog pozorišta u Subotici

Za izdavača odgovara:

JOSIP JASENOVIĆ

upravnik pozorišta

Glavni urednik:

ANTUN KUJAVEC

Redakcija:

NARODNO POZORIŠTE Subotica

Cijena dinara

Ára **10** din.

„A mi színpadunk“-at kiadja a Szubotikai-Nép színház szakszervezeti csoportja

Kiadásért felelős:

JASZENOVICS JÓZSEF

színházigazgató

Szerkesztő:

VIRÁGH MIHÁLY

Szerkesztőség:

NÉPSZÍNHÁZ Szubotica

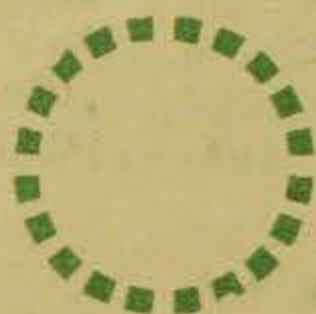
Subotica, 29. aprila 1953

Szubotica, 1953 április 29

KOLEKTIV NARODNOG POZORIŠTA U SUBOTICI

ČESTITA SVIM SVOJIM
POSJETIOCIMA I SVIM
KAZALIŠNIM KOLEKTI-
VIMA JUGOSLAVIJE

BLAGDAN RADA PRVI MAJ

KONZUM

Irgovačko preduzeće za promet
mješovite i kolonijalne robe,

čestita svim svojim potro-
šačima i poslovnim
prijateljima

1 maj PRAZNIK
RADNOG NARODA

Ujedno obavještavamo, da smo prostorije naše direkcije
preselili u ulicu Nikole Kujundžića 6

KONZUM-SUBOTICA

»ŽITOPROMET«

Preduzeće za promet žitaricama

SUBOTICA — Telefon: 15-99 1 13-65

čestita praznik

1 MAJ

PROIZVOĐAČIMA,
KORISNICIMA I POSLOV-
NIM PRIJATELJIMA

*Vaš ukus u potpunosti
zadovoljavaju naši najnoviji
modeli ljetnih sandala, koje
izrađujemo u svim
modernim bojama*

PRVA PETOLETKA

FABRIKA CIPELA

SUBOTICA

»Jugoseme«

preduzeće za promet semenskom
robom

SUBOTICA

Proizvođačima,
korisnicima
i poslovnim prijateljima

čestita

1 MAJ

praznik
radnog naroda

»Jugoseme«

Subotica

»Jugoseme«

vetőmagforgalmi vállalat

SZUBOTICA

Üdvözetünket küldjük
minden termelőnknek,
fogyasztónknak
és ügyfeleinknek

Május elseje

dolgozó népünk
nagy ünnepe
alkalmából.

»Jugoseme«

Szubotica

KOLEKTIV
HEMIJSKE
INDUSTRIJE

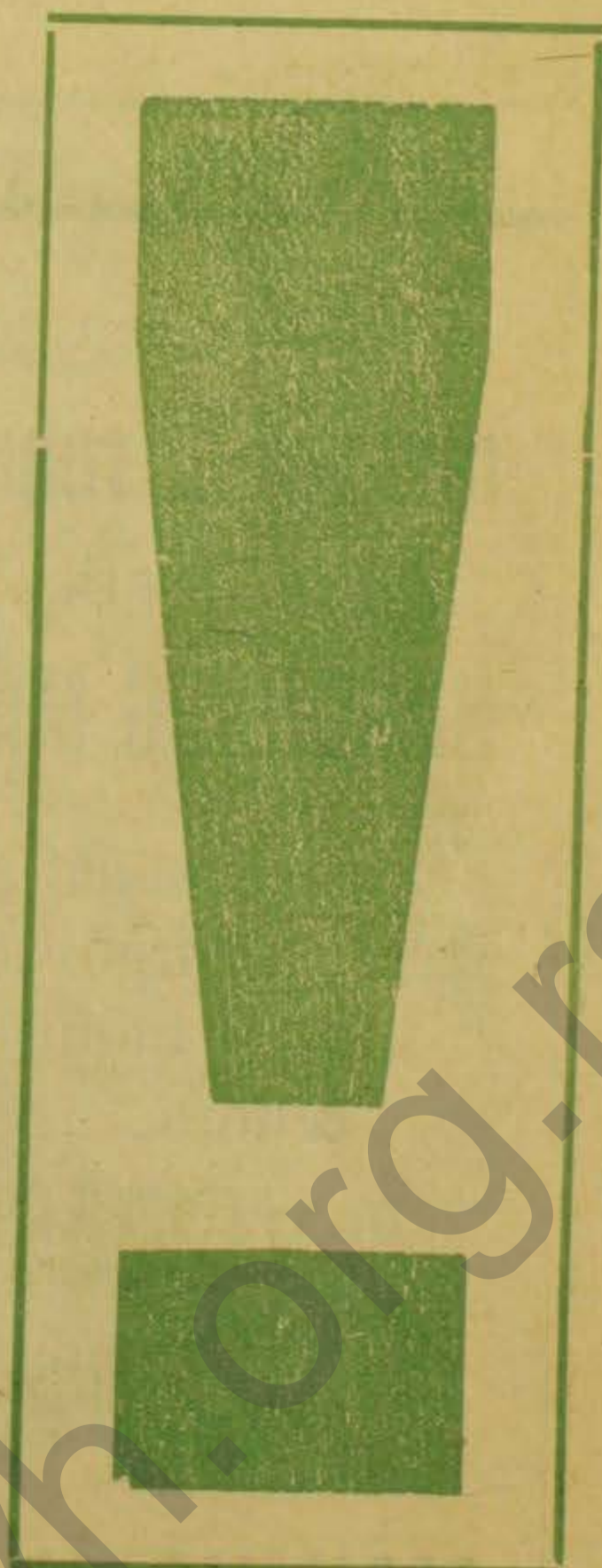
„ZORKA“

SUBOTICA

Čestita svim
svojim
poslovnim
prijateljima,
suradnicima
i radnim
kolektivima
grada
Subotice

1 MAJ

1953 god. praznik radnog naroda

Želimo sretan praznik

1-og maja

*svim Seljačkim radnim zadrugama,
poslovnim prijateljima,
kao i svim radnim kolektivima
grada Subotice.*

SRESKI SAVEZ ZEMLJORADNIČKIH ZADRUGA

*Preduzeće za trgovinu svim vrstama
poljoprivrednih i stočnih proizvoda*

»COOPERATIVA«

stočno odjeljenje — SUBOTICA

Proljetna senzacija našeg grada je:

otvaranje robne kuće „KORZO“

koncem aprila pod rukovodstvom

NARODNOG MAGAZINA u Subotici

Primjena najsavremenijih metoda izgradnje trgovačkih lokala. Moderni izlozi i kulturna usluga. Fluorescentno osvjetljenje. Hiljade artikala po najnižim dnevnim cijenama za gotovo i na otplatu.

POSJETITE NAS, BIĆETE ZADOVOLJNI!

ROBNA KUĆA

KORZO Na-Ma

SUBOTICA

Republikanska ul. 6

Telefoni:

19-44

i 18-25

"Kolonijal"

TRGOVAČKO PREDUZEĆE ZA PROMET MJEŠOVITOM ROBOM na MALO

Želi svojim potrošačima, poslovnim prijateljima i svim radnim kolektivima grada Subotice

SRETAN PRAZNIK 1 MAJ!

KNJIGA
IVANA PRČIĆA
"Majlja"
TAVANKUT

Bimqas

ZKVN.ORG.RS

ZEMLJORADNIČKA ZADRUGA S. O. J. - SUBOTICA

čestita svim svojim članovima i potrošačima

1 MAJ

najveći praznik radnog naroda

*Svim svojim potrošačima
i poslovnim prijateljima
čestita praznik radnog naroda*

1 M A J

GRADSKO TRG. PREDUZEĆE

„OGREV“

SUBOTICA — TEL.: 12—25

Kolektiv tvornice traka i zavjesa „MLADOST“ u Subotici

ČESTITA PRAZNIK

1 MAJA

1953 GODINE SVIM
TRUDBENICIMA
I SVOJIM POSLOVNIM
PRIJATELJIMA.

GRADSKO TRANSPORTNO PREDUZEĆE

„TRANSPORT“

SUBOTICA

ČESTITA PRAZNIK RADNOG NARODA

1 MAJ

SVOJIM POSLOVNIM
PRIJATELJIMA, SVIM
KOLEKTIVIMA I GRAĐANIMA SUBOTICE

TELEFONI:

12—60—24—57 ispostava
(dispoziter)
21—10 Centr. kancelarija
13—09 Konjušnica

'SUBOTIČKI MAGAZIN.

PREDUZEĆE ZA TRGOVINU

tekstilom,
galanterijom,
konfekcijom,
parfimerijom
i obućom

čestita svojim potrošačima

1 MAJ

najveći praznik radničke klase.

FAB

FABRIKA
BICIKLA

„PARTIZAN“

Proizvodi

*kompletne
bicikle*

raznih tipova

Muške

„PARTIZAN“

„SUPERIOR“

„EXTRA“

„LUXUS“

Ženske

„EXTRA“

„LUXUS“